

АГЕНЦИИ НА ЕС.
ЕВРОПЕЙСКА АГЕНЦИЯ ЗА БЕЗОПАСНИ И ЗДРАВΟΣЛОВНИ
УСЛОВИЯ НА ТРУД

Пенка Мечкарска

1. Същност и задачи на Агенцията за безопасни и здравословни условия на труд (EU-OSHA)

С разширяване границите на Европейския съюз постоянното подобряване на безопасността и здравословните условия на труд представляват ключова цел на европейската социална и трудова политика. Разрешаването на голямото многообразие от въпроси, свързани с безопасността и здравето при работа, пред които е изправена Европа, не са по възможностите и в компетенцията само на една единствена държава-членка или институция. Това е причина да бъде сформирана Европейската агенция за безопасни и здравословни условия на труд. Нейна цел е да обединява и споделя с членките голяма база от познания и информация относно въпросите свързани с безопасността и здравето при работа, и по-специално добрите практики на превантивни дейности.

Европейската агенция за безопасни и здравословни условия на труд е създадена с Регламент № 2062/94 на Съвета от 18 юли 1994 година за създаване на Европейска агенция за безопасност и здраве при работа (ОВ L 216, 20.8.1994 г., стр. 1—7, Специално издание на български език, глава 5, том 3, стр. 80 – 87), изменен с Регламенти (ЕС) № 1643/95 от 29.6.1995 г. (ОВ L 156, 7.7.1995), и № 1654/2003 (ОВ L 245, 29.9.2003 г.). EU-OSHA, създадена през 1996 г. от Европейския съюз, със седалище в Билбао, Испания, е основният център за справка в областта на безопасността и здравето при работа.

Агенцията действа като катализатор за обработването, анализа и разпространението на информация, съдействаща за подобряване на безопасността и здравословните условия на труд в Европа. Заедно с разработването на обстойна мрежа от уебсайтове, посветени на безопасните и здравословни условия на труд, Агенцията ръководи също така акции и активна програма за публикации, изчерпателно представящи всичко от

информационните доклади на специалисти до резюмета, покриващи широк кръг от проблеми, свързани с безопасността и здравето при работа.

Националните центрове, а именно организациите по безопасността и здравето при работа в съответните държави, координират и разпространяват информацията на Агенцията във всяка отделна страна. Освен това, Агенцията си сътрудничи с широк кръг от партньори, включващи Европейската комисия, други европейски институции и европейските социални партньори, както и международни организации и организации посветени на безопасния и здравословен труд от цял свят.

Агенцията се ръководи от Управителен съвет, в който са представени профсъюзите, организации на работодателите, националните правителства и Европейската комисия.

В повече от случаите информацията е единственото, което е необходимо на даден работодател или работник, за да реши ефективно въпросите, свързани със здравето и безопасността. Служителите на EU-OSHA се стремят да бъдат централен източник на тази информация и да гарантират, че тя е подходяща за всеки потребител, независимо от размера на предприятието или сектора на дейност.

Основната роля на EU-OSHA е да допринесе за подобряване на професионалния живот в Европейския съюз. За тази цел агенцията:

- Работи в сътрудничество с правителства, работодатели и служители, за да популяризира културата за превенция на риска.
- Анализира новите научни изследвания и статистиката за рисковете на работното място.
- Прогнозира нови и появяващи се рискове посредством създадения като орган към агенцията Европейски център за наблюдение на риска
- Споделя се информация, добри практики и съвети с широка аудитория, като например социални партньори — федерации на работодатели и синдикати.

Основната дейност по повишаване на осведомеността е Кампанията за здравословни работни места, която се фокусира върху различна тема на всеки две години.

EU-OSHA е ключов участник в Стратегията на Общността за здраве и безопасност на работното място, 2007-2012 г., която има за цел да намали трудовите злополуки с една четвърт в целия ЕС, както и да намали професионалните заболявания.

2. Организационна структура на Агенцията

Агенцията има следната организационна структура:

- Директор - Финландският експерт в областта на здравеопазването и безопасността, Юка Такала, е назначен за директор на Европейската агенция за безопасност и здраве при работа през 2006 г. Директорът е официалният представител и той отговаря за текущото управление на Агенцията, включително за всички финансови и административни въпроси, както и въпросите, свързани с персонала. Мандатът му е петгодишен, с възможност за еднократно подновяване, а директорът се отчита пред Управителния съвет.
- Управителен съвет - Управителният съвет определя целите и стратегиите, както и приоритетните области, в които са необходими допълнителна информация или дейности. Управителният съвет назначава директора и приема годишния план за управление, работната програма, годишния доклад и бюджета. Съветът се състои от представители на правителства, работодатели и служители от държавите-членки на ЕС, представители на Европейската комисия и други наблюдатели. Председателството на Управителния съвет се заема ежегодно от една от трите заинтересовани групи на ротационен принцип.
- Консултативни групи - Консултативните групи, които се занимават с Европейския център на Агенцията за наблюдение на риска, Информацията за работната среда и дейностите на звено „Комуникация и популяризиране“, осигуряват стратегически насоки и обратна връзка относно нашата работа. Членовете им се назначават от EU-OSHA и нейният Съвет и включват представители на синдикати, групи на работодатели, както и правителствени служители.
- Бюро - Бюрото функционира като ръководна група, която контролира оперативната работа на Агенцията и заседава четири пъти годишно. То се състои от единадесет члена на Управителния съвет.
- Експертни групи - Те подпомагат инициативите с информация и обратна връзка и работят с националните мрежи, включително с представители на правителството, на служители и на работодатели. Фокусните точки допринасят за кампанията Здравословни работни места, поддържат националните

уебсайтове и излъчват представители в нашите експертни групи. Редица експертни групи дават своя принос към работата ни и представят становища в своята област на компетентност, например интернет, Европейския център за наблюдение на риска, Информацията за работната среда. Те се определят от националните координационни центрове, заедно с наблюдатели, представляващи работници, работодатели и Комисията.

- Тематични центрове - Тематичните центрове са консорциуми от национални институции по здраве и безопасност, които са сключили договор за събиране и анализ на наличните национални данни, с цел да подкрепят основните области от дейността ни.
- Персонал – Специализираният персонал е формиран от специалисти по здраве и безопасност на работното място, комуникация и публична администрация, които обединяват богатите си познания от всички краища на Европа.

3. Европейско законодателство относно безопасността и здравето

Широк набор от мерки на Общността в областта на безопасността и здравето при работа са приети на основание на член 153 от Договора за функционирането на Европейския съюз (предишен член 137 от Договора за ЕО). Европейските директиви са правнообвързващи и трябва да бъдат транспонирани в национални закони от държавите-членки.

Рамковата директива със своя широк набор от приложения и допълнителните директиви относно специфични аспекти от безопасността и здравето при работа представляват основните принципи на европейското законодателство за безопасност и здраве.

Те постановяват минимални изисквания и основополагащи принципи, например принцип за превенция и оценка на риска, както и отговорностите на работодателите и работниците. Освен това съществува серия от европейски насоки, чиято цел е да улеснят прилагането на европейските директиви и европейски стандарти, приети от европейските организации за стандартизация.

Директивата е законодателен акт, предвиден в Договора за ЕС. Тя е задължителна в своята цялост и задължава държавите-членки да я транспонират в национален закон в определен краен срок. Директивата влиза в сила след публикуването ѝ в Официален вестник на ЕС.

Директивите на ЕС за безопасността и здравето при работа се основават на член 153 от Договора за функционирането на Европейския съюз (предишен: член 137 от Договора за ЕО), който дава на ЕС правото да приема директиви в тази сфера. Оттогава са приети множество директиви на ЕС за определяне на минимални изисквания за здраве и безопасност при работа с оглед защитата на работниците. При транспонирането на директиви на ЕС в национален закон държавите-членки имат свобода да приемат по-строги правила за защитата на работниците, поради това законодателните изисквания в областта на безопасността и здравето при работа се различават в отделните държави-членки на ЕС.

Стратегията на Общността за здравословни и безопасни условия на труд определя политическата рамка за европейската политика за безопасност и здраве. Отправната точка за законодателни инициативи на европейско равнище е законодателното предложение, изготвено от Европейската комисия. Съветът и Европейският парламент приемат директивите на ЕС чрез „обикновена законодателна процедура“ (предишен: процедура за съвместно вземане на решение). В някои случаи те делегират законодателни правомощия за приемане на директиви относно техническия прогрес на Европейската комисия.

Европейските социални партньори играят важна роля в европейския процес за вземане на решения в областта на безопасността и здравето при работа, като резултат от задължението да се провеждат консултации с тях на различни етапи. Договорът предвижда също възможността за сключване на автономни споразумения. До момента в резултат на европейския социален диалог са приети няколко автономни споразумения.

Серия от специални директиви, насочени към специфични аспекти на безопасността и здравето при работата, приети въз основа на рамковата директива. Рамковата директива продължава да се прилага за всички области, обхванати от специалните директиви. В случай че специалните директиви съдържат по-строги и специфични разпоредби, техните разпоредби се прилагат с предимство. В специалните директиви принципите на рамковата директива са приспособени към:

- специфични задачи (напр. ръчна обработка на товари)
- специфични опасности при работа (напр. излагане на въздействието на опасни вещества или физически агенти)

- специфични работни места и сектори (напр. временни работни площадки, добивни индустрии, риболовни плавателни съдове)
- специфични групи работници (напр. бременни жени, млади работници, работници с определен срок на трудовия договор)
- определени аспекти, свързани с работата (напр. организация на работното време).

Специалните директиви определят как да се оценяват тези рискове и в някои случаи посочват гранични стойности за определени вещества или агенти. Стандартите, определени в тях, представляват минимални стандарти за защита на работниците, а държавите-членки имат право да поддържат или установяват по-високи равнища на защита.

В допълнение серия от директиви на ЕС, основани на член 114 от Договора за функционирането на Европейския съюз (предишен: член 95 от Договора за ЕО), са свързани с аспекти на безопасността и здравето. На тази правна основа са приети серия от технически директиви с т.нар. „нов подход“, чрез които европейските организации за стандартизация — Европейският комитет по стандартизация (CEN), Европейският комитет по електротехническа стандартизация (CENELEC) и Европейският институт за стандарти в далекосъобщенията (ETSI) — редовно определят и актуализират европейски стандарти.

Историческа информация за законодателството в областта на безопасността и здравето

Първите европейски директиви за безопасност и здраве при работа са приети въз основа на общи разпоредби за хармонизиране на пазара (предишни: членове 100 и 100a от Договора за ЕО). Причината е липсата на ясно формулирана законодателна компетенция в Договора в областта на безопасността и здравето при работа до средата на 80-те години. Дотогава на безопасните и здравословни условия на труд се гледа като на приложение към хармонизирането на пазара и икономическите политики на Европейската икономическа общност.

Единният европейски акт от 1987 г. е значителна крачка напред, тъй като въвежда в Договора нова правна разпоредба относно социалната политика, насочена към „подобряния, особено на работната среда, по отношение на здравето и безопасността на работниците“. След приемането на тази разпоредба значението на безопасните условия

на труд става видно. Освен това новата „социална глава“ оправомощава Европейската комисия да насърчава социалния диалог между работодателите и представителите на работниците и служителите на ниво Общност.

Договорът от Амстердам от 1997 г. допълнително укрепва законодателната компетентност на Общността в областите на европейските социални политики, като включва социалното съгласие в Договора за ЕО. Договорът от Лисабон — освен че преномерираща членовете за социалната политика — запазва същността на предишния член 136 и следващи от Договора за ЕО (понастоящем член 151 и следващи от Договора за функционирането на Европейския съюз).

4. Практика

Европейската агенция по безопасност и здраве при работа наблюдава, събира и анализира научни открития, статистическа информация и превантивни мерки. Тя подпомага също обмена на информация.

Добрата практика, която е приложена успешно на работното място, може да бъде адаптирана и използвана на всяко друго място. Преди да се поиска информация относно добра практика, трябва да бъде изготвена оценка на опасностите и рисковете на работното място, като се съотнесе до съответното национално законодателство.

Агенцията не носи отговорност за съдържанието на външни интернет сайтове, до които предоставя достъп, но целта е да гарантира, че дава достъп само до добра и надеждна практическа информация, която отговаря на превантивните критерии. Това включва следното: "йерархията за превантивност", установена от законодателството на ЕС, която включва превенция, започваща от самия източник, и даване на приоритет на колективните мерки за отделните лица и; гарантиране на участието на работниците.

По-подробна информация относно събирането на информация за добра практика, относно оценката и разпространението може да намерите в Good Practice Information (Информация за добри практики, предоставена от Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA), на интернет адрес http://osha.europa.eu/bg/practical-solutions/bg_good-practice_2009.pdf), предоставена от EU-OSHA.